

x N5
S8
v.1
1917/18
no. 8

Ontegenzeggelijk zijn wij den barokstijl veel verschuldigd wat open ruimten (pleinen en straten) betreft; in vele steden kunnen wij nagaan dat de toen aangelegde deelen met veel kunde en sterke betrachtning naar monumentaliteit ontworpen werden.

Indien wij ons afvragen wat de bouwkunst nu besterven moet, dan is o.i. het antwoord gemakkelijk te geven. De bouwstoffen die werkelijk eigen zijn aan onzen tijd, te weten het ijzer en het gewapend beton, geven ons de prachtigste hulpmiddelen waarover men tot dusver beschikte voor het overspannen van ruimten. Het ligt bijgevolg voor de hand dat onze architectuur door en door een echte ruimtekunst moet worden. Gezien dat deze materialen aan den eenen kant geen zijdelingschen druk uitoefenen, en aan den anderen kant zich het meest logisch vertikaal en horizontaal laten verwerken, blijkt het ook dat wij onze ruimten als zuivere massa's zullen moeten veruiterlijken. De eerste stap in deze richting werd gedaan door Berlage, die ons den vlakken wand opnieuw leerde waardeeren. Het volle besef dat wij hebben van ons bewustzijn doet ons verder gaan: wij willen niet slechts onze vlakken tot massa's verwerken, maar wij zoeken zooveel mogelijk onze verschillende ruimten in afzonderlijke massa's uit te spreken, zoodat zij zich duidelijk en beeldend afteekenen; zij zullen bijgevolg naast elkaar opgesteld worden en onderling door elkaar schuiven, beweging verwekkend en tevens immobiliteit; het drie-dimensioneele zal groote schaduwen doen ontstaan en daardoor het licht met meer helderheid laten spelen. Ofwel nog zal de wand opgelost worden in naast elkaar opgestelde steunpunten — de gothiekers deden ook iets dergelijks — en zal de heele bouw een levend organisme worden, waar het eene bestanddeel logisch uit het andere zal groeien. Een dergelijk gebouw zal even zuiver in elkaar zitten als een machine, hetgeen het groote voordeel oplevert, dat alle overtolligheden vervallen. Vergeten wij echter niet dat onze architectuurwerken geen machines mogen zijn; de machine bewonderen wij, gebruiken wij zooveel en zoogoed als het kan om een uitslag te verkrijgen, die zich op eersten oogopslag van het handwerk laat onderscheiden; de machine beschouwen wij als een prachtig middel en wij zouden ons volop vergissen indien wij ze als een doel gingen voorstellen.

Iets waarin wij ons volop en in veel grootere mate dan het vroeger ooit gebeurde, zullen kunnen uitspreken, is het scheppen van open ruimten. Nog nimmer toch ontstond de zoo algemeene noodwendigheid bestaande steden uit te breiden; meer en meer wordt het belang dier uitbreidingen ingezien en de noodzakelijkheid deze aan kundige menschen van het vak toe te vertrouwen. Onze burgerlijke besturen hebben het reeds zoover gebracht dat zij een complex van arbeiderswoningen niet meer aanzien als een groepeerling van verschillende huizen, maar laten behandelen als een blok, d. i. iets dat van groote plastische werking kan zijn. Alles wijst er op dat wij dezen weg verder zullen bewandelen, en dat de wanden onzer toekomstige straten niet meer uit afzonderlijke woningen maar uit blokken zullen bestaan.

Het is een droom zich een op deze wijze gebouwde stad in te denken; de eenheid welke wij nu te vergeefs in onze straten zoeken, zal er heerschen; eentonigheid zal er absoluut uitgesloten zijn; de bewegelijkheid der massa's, het spel van licht en donker, de tinteling der kleuren zullen er een voortdurende bron zijn van genot zoo voor den geest als voor het oog van den modernen mensch.